

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 16 kwietnia 2015 r.

Sygn. akt P 37/14

BAS-WPTK-2040/14

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCELARIA	
wpl. Dnia	17. 04. 2015
L.dz. zał.	

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 34 ust. 1 w związku z art. 27 pkt 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przedkładam wyjaśnienia w sprawie pytania prawnego Sądu Okręgowego w Krakowie z 6 maja 2014 r. (sygn. akt P 37/14), jednocześnie wnosząc o **umorzenie postępowania** na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

I. Przedmiot kontroli

Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczyniono art. 89 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.; dalej: k.k. lub kodeks karny), który stanowi: „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności albo grzywny z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania sąd może w wyroku łącznym warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69”.

Z kolei przywołany w kwestionowanym przepisie art. 69 k.k. ma następujące brzmienie: „Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nie przekraczającej 2 lat, kary ograniczenia wolności lub grzywny orzeczonej jako kara samoistna, jeżeli jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec sprawcy celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa” (§ 1); „Zawieszając wykonanie kary, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim postawę sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa” (§ 2); „Zawieszenia wykonania kary nie stosuje się do sprawcy określonego w art. 64 § 2, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami; zawieszenia wykonania kary, o którym mowa w art. 60 § 3-5, nie stosuje się do sprawcy określonego w art. 64 § 2” (§ 3); „Zawieszenia wykonania kary ograniczenia wolności lub grzywny nie stosuje się wobec sprawcy występku o charakterze chuligańskim. Wobec sprawcy występku o charakterze chuligańskim oraz sprawcy przestępstwa określonego w art. 178a § 4 sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności w szczególnie uzasadnionych wypadkach” (§ 4).

II. Podstawy prawne limitujące warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności

Przed przejściem do dalszych rozważań, w celu zapewnienia ich większej jasności, konieczne jest przedstawienie trzech podstaw prawnych limitujących warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności, które są istotne z perspektywy zarzutów postawionych w pytaniu prawnym.

Przede wszystkim należy wskazać na art. 69 § 1 k.k. Jest to podstawowa regulacja, gdy idzie o wymiar kary pozbawienia wolności, która może być warunkowo zawieszona. Zgodnie z tym przepisem, sąd może warunkowo zawiesić wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej 2 lat. Oznacza to, że – w myśl zasady ogólnej – nie podlegają warunkowemu zawieszeniu takie kary pozbawienia wolności, których wymiar przekracza 2 lata.

Powyższa zasada ogólna nie ma zastosowania w sytuacji opisanej w art. 335 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.; dalej: k.p.k.), zwanej „dobrowolnym poddaniem się karze”, kiedy to „okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości”, „postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte”, a prokurator dołącza do aktu oskarżenia „wniosek o wydanie wyroku i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych w Kodeksie karnym za przypisany mu występki, bez przeprowadzenia rozprawy”. Wystąpienie z takim wnioskiem upoważnia sąd (w wypadku jego uwzględnienia) do warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 343 § 1 k.p.k.). Takie warunkowe zawieszenie wykonania kary stosuje się do kary pozbawienia wolności w wymiarze do lat 5, a okres próby nie może przekroczyć 10 lat (art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k.). Mamy tu więc do czynienia z regulacją korzystniejszą dla oskarżonego niż przewidziana w art. 69 § 1 k.k., która nie pozwala na warunkowe zawieszanie kar pozbawienia wolności przekraczających 2 lata. Warto zaznaczyć, że instytucja tzw. dobrowolnego poddania się karze, unormowana w art. 335 i art. 343 k.p.k., ma na celu odformalizowanie i skrócenie postępowania karnego (zob. np. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, red. P. Hofmański, Warszawa 2011, komentarz do art. 335, nb. 1). Idzie tu więc o realizację „procesowej zasady szybkości” (G. Łabuda [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2007, s. 508), a korzystniejsze dla oskarżonego unormowanie

warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności ma zachęcać go do zakończenia postępowania w sposób konsensualny.

Zasada ogólna z art. 69 § 1 k.k. nie ma zastosowania również w odniesieniu do tzw. małego świadka koronnego (na temat tej instytucji – zob. np. K. Daszkiewicz, „Mały świadek koronny” (art. 60 § 3-5 i art. 61 k.k.) – cz. I i II, „Palestra” 1999, nr 3-4 i 5-6), o jakim mowa w art. 60 § 4 k.k. Chodzi tu o sprawcę przestępstwa, „który, niezależnie od wyjaśnień złożonych w swojej sprawie, ujawnił przed organem ścigania i przedstawił istotne okoliczności, nieznane dotychczas temu organowi, przestępstwa zagrożonego karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności”. W odniesieniu do takiego sprawcy sąd, na wniosek prokuratora, może warunkowo zawiesić wykonanie kary (art. 60 § 4 k.k.). Przy czym, jak stanowi art. 60 § 5 k.k., istnieje tu możliwość warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności w wymiarze do lat 5, a okres próby wynosi do 10 lat. Jest to rozwiązanie korzystniejsze dla oskarżonego od przewidzianego w art. 69 § 1 k.k., gdzie limit kary pozbawienia wolności podlegającej warunkowemu zawieszeniu ustalono – jak już była o tym mowa – na poziomie 2 lat. Warto jednocześnie zaznaczyć, że owo korzystniejsze rozwiązanie ma na celu skłonienie sprawcy do współpracy z organami ścigania i przekazywania im informacji o poważnych przestępstwach (zob. np. A. Zoll [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. I, red. A. Zoll, Warszawa 2007, s. 856).

III. Realia procesowe pytania prawnego

Analizowane pytanie prawne zostało postawione w związku z rozpoznawaniem przez sąd pytający – Sąd Okręgowy w Krakowie apelacji obrońcy skazanego G S od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w K z kwietnia 2013 r. (sygn. akt). Ów wyrok łączny, zapadły na skutek wniosku skazanego, objął dwa wyroki: 1) wyrok Sądu Rejonowego w K z maja 2012 r. (sygn. akt), mocą którego wymierzono skazanemu karę bezwzględnego pozbawienia wolności; 2) wyrok Sądu Rejonowego w K z sierpnia 2012 r. (sygn. akt), mocą którego wymierzono skazanemu karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby. W rzeczonym wyroku łącznym z kwietnia 2013 r. (sygn. akt) Sąd Rejonowy

w K – działając na mocy art. 85 k.k. („Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa”) i art. 86 § 1 k.k. („Sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności; karę ograniczenia wolności wymierza się w miesiącach i latach. Kara łączna grzywny określonej w art. 71 § 1 nie może przekraczać 270 stawek dziennych – jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności oraz nie może przekraczać 135 stawek dziennych – jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary ograniczenia wolności”) – w miejsce kar jednostkowych orzekł karę łączną bezwzględnego pozbawienia wolności. Od tego wyroku apelację wywiódł obrońca skazanego, co uruchomiło postępowanie apelacyjne przed sądem pytającym – Sądem Okręgowym w Krakowie.

Wyeksponować należy, iż Sąd Rejonowy w K , wymierzając karę łączną w wyroku łącznym z kwietnia 2013 r. (sygn. akt), zgodnie z art. 86 § 1 k.k. *in principio* („Sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy [...]”), orzekał w granicach od lat pozbawienia wolności (najwyższa z łączonych kar jednostkowych) do lat pozbawienia wolności (suma kar jednostkowych). W tych granicach wymierzył karę pozbawienia wolności. Wykonania takiej kary łącznej nie mógł już warunkowo zawiesić z uwagi na treść art. 69 § 1 k.k., który dopuszcza warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej 2 lat. W tym zakresie w uzasadnieniu analizowanego wyroku łącznego wywiedziono: „Sąd nie zawiesił wykonania orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności albowiem sprzeciwiały się powyższemu względy formalne – z powodu wysokości orzeczonej kary, przekraczającej 2 lata pozbawienia wolności”. Zauważono jednocześnie, że przeszkodą dla wymierzenia kary bezwzględnego pozbawienia wolności jako kary łącznej nie jest to, iż jedna z łączonych kar została zawieszona w trybie art. 343 k.p.k.

IV. Analiza formalnoprawna

1. W pierwszej kolejności należy zgłosić zastrzeżenia co do spełnienia przez analizowane pytanie prawne wymogów ustawowych, które warunkują skuteczne zainicjowanie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i umożliwiają dokonanie prawidłowej oceny konstytucyjności kwestionowanego przepisu.

W myśl art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.; dalej: ustawa o TK) pytanie prawne powinno zawierać „uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie”. Oznacza to, że nie wystarczy sformułowanie samej tezy o niekonstytucyjności zaskarżonego przepisu. Uzasadnienie musi wskazywać precyzyjnie co najmniej jeden argument przemawiający za naruszeniem wzorca kontroli. Wymogu tego nie spełniają uwagi nazbyt ogólne, niejasne czy też czynione jedynie na marginesie innych rozważań. Uzasadnienie błędne lub nietrafne, o ile nie wpływa na rekonstrukcję nieprecyzyjnie sformułowanego zarzutu, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia o zgodności aktu normatywnego z ustawą zasadniczą (zob. wyrok TK z 5 czerwca 2014 r., sygn. akt K 35/11; postanowienie TK z 13 stycznia 2015 r., sygn. akt K 44/13).

Powyższe wymagania proceduralne wynikają z przyjęcia zasady domniemania konstytucyjności prawa: „Wobec respektowania generalnej zasady, jaką jest domniemanie konstytucyjności aktu normatywnego, samo wskazanie w *petitum* wzorca kontroli, bez szczegółowego odniesienia się w uzasadnieniu do kwestionowanej regulacji prawnej lub lakoniczne sformułowanie zarzutu niekonstytucyjności nie może zostać uznane za «uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie» w rozumieniu przepisów regulujących postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym. W świetle utrwalonej praktyki orzeczniczej wymóg ten należy rozumieć jako nakaz odpowiedniego udowodnienia zarzutów stawianych w kontekście każdego wskazanego wzorca kontroli” (postanowienie TK z 21 stycznia 2015 r., sygn. akt K 13/13). Należy też pamiętać, że: „Przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna być traktowana powierzchownie i instrumentalnie. Przytaczane w piśmie procesowym argumenty mogą być mniej lub bardziej przekonujące [...], lecz zawsze muszą być argumentami «nadającymi się» do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny” (wyrok TK z 19 października 2010 r., sygn. akt P 10/10). Muszą one więc realnie –

a nie jedynie w warstwie retorycznej – odnosić się do hierarchicznej zgodności prawa.

To sąd pytający obarczony jest ciężarem udowodnienia niezgodności zaskarżonego przepisu ze wskazanymi wzorcami kontroli. Roli tej nie może przejmować na siebie sąd konstytucyjny, gdyż nie orzeka *sua sponte*, lecz musi respektować zasadę skargowości (art. 66 ustawy o TK). Nie jest to też zadanie uczestników postępowania przed Trybunałem, przedstawiających stanowisko w sprawie. Jak konsekwentnie przyjmuje Trybunał, „ciężar dowodu spoczywa na podmiocie kwestionującym zgodność ustawy z Konstytucją i dopóki nie powoła on konkretnych i przekonujących argumentów prawnych na rzecz swojej tezy, dopóty Trybunał Konstytucyjny uznawać będzie kontrolowane przepisy za konstytucyjne. W przeciwnym razie [...] Trybunał przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej” (orzeczenie TK z 24 lutego 1997 r., sygn. akt K 19/96; zob. też np. postanowienie TK z 15 października 2009 r., sygn. akt P 120/08). Trybunał nie może wyręczać wnioskodawcy w doborze argumentacji adekwatnej do zgłaszanych wątpliwości.

2. Mając na uwadze powyższe, należy przede wszystkim podnieść, że znaczna część uzasadnienia pytania prawnego, która ma przemawiać za niekonstytucyjnością kwestionowanego przepisu, nie odpowiada realiom procesowym, w jakich rozpoznawana jest sprawa G S Tym samym rzeczony fragmenty uzasadnienia pytania prawnego, jako oparte na twierdzeniach niewystępujących w rzeczywistości, nie mogą być uwzględnione w niniejszym postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, które ma charakter kontroli konkretnej (ściśle związanej z realiami sprawy rozpoznawanej przez sąd pytający), nie zaś abstrakcyjnej.

Otóż sąd pytający w uzasadnieniu pytania prawnego wskazuje, że w sprawie o sygn. akt , w której wymierzono skazanemu karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, występował on w charakterze tzw. małego świadka koronnego, o jakim mowa w art. 60 § 4 k.k. („Na wniosek prokuratora sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy przestępstwa, który, niezależnie od wyjaśnień złożonych w swojej sprawie, ujawnił przed organem ścigania i przedstawił istotne okoliczności, nieznan

dotychczas temu organowi, przestępstwa zagrożonego karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności”) i art. 60 § 5 k.k. („W wypadkach określonych w § 3 i 4 sąd wymierzając karę pozbawienia wolności do lat 5 może warunkowo zawiesić jej wykonanie na okres próby wynoszący do 10 lat, jeżeli uzna, że pomimo niewykonania kary sprawca nie popełni ponownie przestępstwa; przepisy art. 71-76 stosuje się odpowiednio”), i jako taki podjął on współpracę z organami ścigania, w zamian za co uzyskał zapewnienie „uzyskania” kary wolnościowej. Następnie zaś sąd pytający twierdzi, że o ile zapewnienie to zostało zrealizowane w wyroku wydanym w sprawie o sygn. akt _____, o tyle nie wywiązano się z niego na etapie orzekania kary łącznej w sprawie o sygn. akt _____. W tym zakresie sąd pytający wywodzi: „W powyższej sprawie G _____ S _____ podjął współpracę z organami prokuratury w ten sposób, że zachęcony korzyściami dotyczącymi warunkowego zawieszenia wykonania kary zgodnie z art. 60 § 4 i 5 k.k. obiecany mu przez prowadzącego postępowanie przygotowawcze ujawnił wszystkie znane sobie fakty związane z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym także umożliwił kompleksowe wyjaśnienie sprawy. W zamian za to prokurator wystąpił do Sądu o wymierzenie G _____ S _____ [...] kary _____ pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem na okres próby wynoszący _____. G _____ S _____ mając jeszcze wyrok innego Sądu, w którym został skazany na karę pozbawienia wolności wystąpił z wnioskiem o połączenie obu wyroków częściowych i wymierzenie mu kary z warunkowym zawieszeniem. Zgodnie z obowiązującym art. 89 § 1 k.k. Sąd I instancji nie mógł warunkowo zawiesić kary tak jak we wniosku wystąpił o to G _____ S _____ lecz wymierzył mu karę bezwzględną pozbawienia wolności [...]. W ocenie Sądu Okręgowego [sądu pytającego – uwaga własna] naruszono w ten sposób prawo podmiotowe skazanego do obrony jego interesów, aż do prawomocności wyroku. G _____ S _____ bowiem podejmując współpracę z organami ścigania uzyskał zapewnienie, iż kara jaka zostanie mu wymierzona będzie karą wolnościową zapewniającą mu funkcjonowanie w społeczeństwie co było warunkiem podjęcia przez niego współpracy z Prokuratorem. G _____ S _____ podejmując współpracę z organami ścigania przyjmując określone warunki tej współpracy był przekonany, iż ma wpływ na kształtowanie sprawowanej władzy przez prokuratora w ten sposób, że eliminując przestępstwa z życia społecznego, sam będzie mógł funkcjonować w tym społeczeństwie na zasadach poszanowania norm powszechnie obowiązujących. W ten sposób należy rozumieć udział obywateli

w sprawowaniu władzy przez organy państwa w tym wypadku prokuratora”. I dalej: „Sąd Okręgowy w Krakowie [sąd pytający – uwaga własna] stoi na stanowisku, iż tak sformułowany przepis uniemożliwia wykonywanie władzy sądowniczej zgodnie z zasadą sprawiedliwości u podstaw, której leży rozstrzygnięcie o wolnościach, prawach i obowiązkach jednostki. Zasada sprawiedliwości dotyczy również wewnętrznej wolności sędziego to jest możliwości sprawiedliwego rozstrzygnięcia w zakresie racjonalnych podstaw i przesłanek wymiaru kary zgodnie ze swoją wiedzą sumieniem, w ramach obowiązujących przepisów ustaw. Pozostaje jednakże problem gdy przepisy ustawy uniemożliwiają wykonanie władzy sądowniczej z powodu ich wewnętrznej sprzeczności. Z jednej bowiem strony art. 60 § 4 i § 5 k.k. umożliwia sądowi warunkowe zawieszenie wykonania kary powyżej progu określonego przez art. 69 § 1 k.k., z drugiej zaś określa próg umożliwiający warunkowe zawieszenie wykonywania kary przy jej wymiarze nieprzekraczającym dwa lata art. 89 § 1 k.k. Instytucje prawne opisane w art. 60 k.k. dają możliwość państwu przy współpracy skruszonych przestępców eliminowania zła toczącego poszczególne organy społeczne. Natomiast instytucja wyroku łącznego z art. 89 § 1 k.k. uniemożliwia dotrzymania przez państwo umów ze skruszonymi przestępcami co do ich możliwości resocjalizacji w warunkach wolnościowych właśnie w tym społeczeństwie co do którego wcześniej zgodzili się na jego oczyszczenie z elementów przestępczych. Przy tak skonstruowanych przepisach tę władzę sądowniczą dotyka ambiwalencja ustawodawcy, który jedną ręką daje, a drugą zabiera co wcześniej obiecał za lojalność”. Również w pismach złożonych przez sąd pytający w wykonaniu zarządzenia wzywającego do usunięcia braków formalnych pytania prawnego wyraźnie wskazuje się m.in. na podjęcie „współpracy z organami państwa”, „podjęcie współpracy z prokuraturą i ujawnienie wiadomości będących pomocnymi w zwalczaniu przestępczości” itp.

Zacytowane powyżej fragmenty uzasadnienia pytania prawnego jednoznacznie wskazują, że w sprawie o sygn. akt [] skazany występował w charakterze tzw. małego świadka koronnego, o jakim mowa w art. 60 § 4 i 5 k.k., i jako taki podjął on współpracę z organami ścigania, w zamian za co otrzymał zapewnienie „uzyskania” kary wolnościowej, z czego organy państwa nie wywiązały się na etapie orzekania w przedmiocie wyroku łącznego. Tak przedstawiona sytuacja skazanego jest jednak kontrfaktyczna, o czym bezspornie przesądza treść aktu oskarżenia i wyroku w sprawie o sygn. akt [] Gdy

idzie o akt oskarżenia przeciwko G S , to został on połączony z wnioskiem o wydanie wyroku i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar bez przeprowadzenia rozprawy z art. 335 § 1 k.p.k. I to właśnie na podstawie tego ostatniego przepisu, nie zaś art. 60 § 4 i 5 k.k., prokuratura wniosła o orzeczenie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby. Oparty na art. 335 § 1 k.p.k. wniosek prokuratury został uwzględniony przez Sąd Rejonowy w K , który w wyroku z sierpnia 2012 r. skorzystał z dobrodziejstwa art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k., normującego nadzwyczajną podstawę warunkowego zawieszenia wykonania kary stosowaną w wypadku uwzględnienia wniosku z art. 335 § 1 k.p.k., i warunkowo zawiesił wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres próby. Sąd nie zastosował natomiast art. 60 § 4 i 5 k.k., normującego m.in. podstawę warunkowego zawieszenia wykonania kary wobec tzw. małego świadka koronnego. Wszystko to nie pozostawia wątpliwości, że sytuacja prawna skazanego, polegająca na wymierzeniu mu kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, była efektem zastosowania art. 335 § 1 i art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k., nie zaś art. 60 § 4 i 5 k.k. Te ostatnie przepisy nie zostały zastosowane ani przez prokuraturę, ani przez sąd w sprawie o sygn. akt To zaś oznacza, że G S – wbrew twierdzeniom sądu pytającego – nie korzystał ze statusu tzw. małego świadka koronnego.

Reasumując, przytoczone powyżej wywody sądu pytającego – jako oparte na nieodpowiadającym rzeczywistości twierdzeniu, jakoby w sprawie o sygn. akt skazany korzystał ze statusu tzw. małego świadka koronnego i uzyskał w związku z tym określone zapewnienia co do wymiaru kary – nie mogą mieć znaczenia w niniejszej sprawie, w której, co należy jeszcze raz podkreślić, art. 60 § 4 i 5 k.k. nie miał zastosowania. Pochylenie się przez sąd pytający nad sytuacją prawną tzw. małego świadka koronnego w związku z wydawaniem wobec niego wyroku łącznego pozostaje zatem bez związku z rozpatrywaną przez ów sąd sprawą, przez co uzyskuje wymiar abstrakcyjny, niedopuszczalny w sprawach wszczynanych pytaniem prawnym.

Trzeba jednocześnie zauważyć, że w innych niż powyżej przytoczone fragmentach uzasadnienia pytania prawnego prawidłowo dostrzega się, iż w sprawie o sygn. akt , w której wymierzono skazanemu karę pozbawienia

wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, wobec skazanego zastosowano tryb przewidziany w art. 335 § 1 i art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k.

3. Po powyższych uwagach można prawidłowo zrekonstruować istotę problemu konstytucyjnego podniesionego przez sąd pytający. Otóż sąd ten kieruje zastrzeżenia wobec normy prawnej zakodowanej w kwestionowanym w sentencji pytania prawnego art. 89 § 1 oraz w art. 69 § 1 k.k., do którego art. 89 § 1 k.k. w swojej treści bezpośrednio nawiązuje (*verba legis*: „jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69”). Zgodnie z rzeczoną normą prawną sąd, orzekając w przedmiocie wyroku łącznego, może warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej pozbawienia wolności w sytuacji, gdy łączy kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania. Wymagane jest jednak, aby kara łączna pozbawienia wolności nie przekraczała 2 lat.

Tak zdekodowaną normę prawną sąd pytający sytuuje w specyficznym stanie faktycznym, gdzie jedna z dwóch łączonych kar pozbawienia wolności została warunkowo zawieszona w warunkach tzw. dobrowolnego poddania się karze i z zastosowaniem art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k., który wyklucza stosowanie mniej korzystnego dla sprawcy art. 69 § 1 k.k. Jak już była o tym mowa, art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k. jest względniejszy dla skazanego, gdyż umożliwia warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności w wymiarze do lat 5, nie zaś tylko do lat 2, jak stanowi art. 69 § 1 k.k.

W powyższych okolicznościach sąd pytający podnosi, że preferencyjne potraktowanie skazanego na etapie orzekania jednej z kar jednostkowych (wyrażające się w warunkowym zawieszeniu kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności) powinno mieć miejsce także na etapie wydawania wyroku łącznego, w którym łączy się tę karę jednostkową z innymi jednostkowymi karami pozbawienia wolności. Innymi słowy, sąd pytający zdaje się zakładać, że jeżeli skazany zasłużył na korzystniejsze potraktowanie w zakresie wymiaru jednostkowej kary pozbawienia wolności, to następnie w każdym wyroku łącznym obejmującym tę jednostkową karę powinien być traktowany w sposób preferencyjny, wyrażający się w możliwości warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności w wymiarze do lat 5.

Jako wzorce kontroli sąd pytający wskazuje art. 2, art. 45 ust. 1, art. 175 i art. 178 Konstytucji.

4. W myśl art. 193 Konstytucji i art. 3 ustawy o TK, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na to pytanie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. W przepisach tych zawarto trzy przesłanki, których łączne spełnienie warunkuje dopuszczalność przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego. Są to: 1) przesłanka podmiotowa, zgodnie z którą pytanie może być przedstawione wyłącznie przez sąd, rozumiany jako państwowy organ władzy sądowniczej, oddzielony i niezależny od legislatywy i egzekutywy; 2) przesłanka przedmiotowa, zgodnie z którą przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie ocena zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą; 3) przesłanka funkcjonalna, zgodnie z którą wystąpienie z pytaniem prawnym jest uzasadnione tylko wówczas, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy toczącej się przed sądem (zob. np. postanowienia TK z: 29 marca 2000 r., sygn. akt P 13/99; 10 października 2000 r., sygn. akt P 10/00; 27 kwietnia 2004 r., sygn. akt P 16/03; 6 lutego 2007 r., sygn. akt P 33/06).

W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości spełnienie przesłanek podmiotowej i przedmiotowej pytania prawnego, poważne zastrzeżenia powstają natomiast w odniesieniu do spełnienia przesłanki funkcjonalnej. Przed przejściem do konkretów wymaga przypomnienia, że zależność między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy rozpoznawanej przez sąd pytający jest „oparta na odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu i stanem faktycznym sprawy, w której przedstawione zostało pytanie prawne [...] Przedmiotem pytania prawnego może być tylko taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego wywrze wpływ na treść rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed pytającym sądem [...]. Rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem zależy od odpowiedzi na pytanie prawne również wtedy, gdy utrata mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu ma istotne znaczenie dla samego przebiegu postępowania, a w szczególności dla realizacji podstawowych praw stron w tym postępowaniu. Przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziłoby do sytuacji, w której pytanie prawne nie mogłoby dotyczyć przepisów regulujących postępowanie przed sądem [...]. Przy ustalaniu relewantności pytania prawnego należy mieć

również na uwadze, że z reguły nie będzie podstaw do przyjęcia wystąpienia tej przesłanki wtedy, gdy rozstrzygnięcie sprawy jest możliwe bez uruchomienia instytucji pytania prawnego. Sytuacja taka wystąpi w szczególności wówczas, gdy istnieje możliwość usunięcia nasuwających się wątpliwości prawnych przez stosowną wykładnię budzącego zastrzeżenia aktu prawnego bądź też możliwość przyjęcia za podstawę rozstrzygnięcia innego aktu. Innymi słowy – przesłanka funkcjonalna obejmuje m.in. konieczność wykazania, że zastrzeżenia zgłoszone wobec kwestionowanego przepisu są obiektywnie uzasadnione oraz na tyle istotne, że zachodzi potrzeba ich wyjaśnienia przez Trybunał Konstytucyjny” (wyrok TK z 7 grudnia 2010 r., sygn. akt P 11/09).

W niniejszym postępowaniu nie sposób mówić o spełnieniu przesłanki funkcjonalnej. Wynika to z tego, że sąd pytający, formułując zastrzeżenia co do niemożności warunkowego zawieszenia kary łącznej powyżej 2 lat pozbawienia wolności w rozpoznawanej sprawie, prezentuje jednocześnie taką interpretację kwestionowanych przepisów, zgodnie z którą można wobec skazanego G S warunkowo zawiesić karę łączną powyżej 2 lat pozbawienia wolności. Tym samym sąd pytający – Sąd Okręgowy w Krakowie zdaje się oczekiwać od Trybunału Konstytucyjnego, że ten podda kontroli wykładnię dokonaną przez Sąd Rejonowy w K , który stanął na stanowisku, że w obowiązującym stanie prawnym nie ma możliwości warunkowego zawieszenia kary łącznej powyżej 2 lat pozbawienia wolności (tak też np. J. Giezek [w:] *Kodeks karny...*, *op.cit.*, s. 577). Tymczasem sam Sąd Okręgowy w Krakowie w uzasadnieniu pytania prawnego prezentuje odmienną wykładnię i wprost wywodzi: „Sąd Odwoławczy [Sąd Okręgowy w Krakowie – uwaga własna] opowiada się za dopuszczalnością orzeczenia kary łącznej w wymiarze przekraczającym 2 lata z warunkowym zawieszeniem jej wykonania”, powołując się przy tym na stosowne piśmiennictwo. W ten sposób sąd pytający dołącza do grona zwolenników określonej koncepcji rozwiązywania problemu wykładniczego odnoszącego się do „warunkowego zawieszania orzeczenia o karze łącznej, w sytuacji pozostawania w realnym zbiegu przestępstwa, za które orzeczono karę pozbawienia wolności w wymiarze przekraczającym dwa lata z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (na podstawie art. 60 § 3 lub 4 w zw. z art. 60 § 5 k.k. albo art. 343 k.p.k.) oraz przestępstwa, za które orzeczono inną karę tego samego rodzaju albo podlegającą łączeniu”. Zgodnie z tą koncepcją „w takim przypadku warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej uzależnione będzie od

tego czy jej wymiar mieścić się będzie w zakresie zawieszenia wskazanym przez przepis szczególny (w obydwu omawianych przypadkach do 5 lat pozbawienia wolności). Skoro bowiem orzeczenie jednej z kar jednostkowych miało w zakresie zawieszenia szczególną podstawę, to przyjąć trzeba, że podstawa ta będzie również właściwa do orzeczenia kary łącznej. W przeciwnym przypadku korzyści dla sprawcy związane przykładowo z przewidzianą w art. 60 § 3 k.k. instytucją małego świadka koronnego mogłyby zostać zdevaluowane przez np. będące w realnym zbiegu przestępstwo, za które orzeczono karę miesiąca ograniczenia wolności z warunkowym zawieszeniem jego wykonania. Co oczywiste, rozwiązanie przeciwne wzbudzałoby wątpliwości ze względów kryminalno-politycznych [...]” (S. Żółtek [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. II, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 665).

Tym samym sąd pytający, będąc zwolennikiem zaprezentowanej powyżej wykładni, w rzeczywistości nie stoi przed eksponowanym w pytaniu prawnym problemem konstytucyjnym. Skoro odrzuca on, przyjętą przez Sąd Rejonowy w K , wykładnię uniemożliwiającą warunkowe zawieszenie kary łącznej powyżej 2 lat pozbawienia wolności w sprawie G S , to nie może jednocześnie na bazie tej wykładni konstruować problemu konstytucyjnego. Sąd pytający, dopuszczając możliwość warunkowego zawieszenia wobec G S kary łącznej powyżej 2 lat pozbawienia wolności, nie powinien zatem zadawać pytania prawnego, lecz zastosować prezentowaną wykładnię. Może tego dokonać przede wszystkim w drodze orzeczenia reformatoryjnego, polegającego na zmianie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w K poprzez warunkowe zawieszenie wykonania wobec G S kary łącznej miesięcy pozbawienia wolności. Sąd pytający może również uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w K do ponownego rozpoznania wraz z przedstawieniem swego zapatrywania prawnego na kwestię dopuszczalności warunkowego zawieszenia wykonania kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności. Takie zapatrywanie prawne, w myśl art. 442 § 1 k.p.k., będzie wiążące dla Sądu Rejonowego w K

Powyższe uświadamia, że wyeliminowanie przez Trybunał Konstytucyjny z porządku prawnego kwestionowanej przez sąd pytający normy prawnej nie może wywrzeć wpływu na treść rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed tym sądem. Już

bowiem teraz sąd pytający nie widzi podstaw do zrekonstruowania kwestionowanej normy prawnej, a zatem „eliminuje” ją w drodze wykładni, i dekoduje normę prawną o oczekiwanej przez siebie treści. Tym samym sąd pytający ma pełną możliwość rozstrzygnięcia sprawy w pożądanym przez siebie sposób bez konieczności uruchamiania instytucji pytania prawnego. W takim stanie rzeczy nie sposób mówić o ziszczeniu się przesłanki funkcjonalnej.

5. Niezależnie od powyższego Sejm pragnie wyrazić opinię, iż oczekiwania sądu pytającego co do granic zawieszanej kary łącznej w wyroku łącznym w wypadku objęcia nim jednostkowej kary pozbawienia wolności zawieszanej w trybie art. 335 § 1 i art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k. nie zasługują na aprobatę. Przede wszystkim sąd pytający opiera swoje oczekiwania na fałszywych założeniach, gdyż zdaje się twierdzić, że na etapie tzw. dobrowolnego poddania się karze, kiedy to na podstawie wskazanych przepisów zawiesza się karę przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności, państwo (reprezentowane przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze lub przez sąd) wiecześnie zobowiązuje się wobec sprawcy, że ten będzie odbywał karę w warunkach wolnościowych. Twierdzenie takie w sposób oczywisty nie odpowiada rzeczywistości. Jak już była o tym mowa, tzw. dobrowolne poddanie się karze charakteryzuje się tym, że „okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości”, „postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte”, a prokurator dołącza do aktu oskarżenia „wniosek o wydanie wyroku i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych w Kodeksie karnym za przypisany mu występki, bez przeprowadzenia rozprawy” (art. 335 § 1 k.p.k.). Elementem tej instytucji jest więc m.in. uzgodnienie oskarżonego i prokuratora, którego treścią jest wymierzenie temu pierwszemu określonych kar lub innych środków przewidzianych w kodeksie karnym. Uzgodnienie to dotyczy wyłącznie rodzaju i rozmiaru sankcji w toczącej się sprawie, nie zaś – wbrew temu, co zdaje się sugerować sąd pytający – w sprawach przyszłych, w tym dotyczących wydawania wyroku łącznego. Innymi słowy, prokurator, uzgadniając z oskarżonym karę, nie zobowiązuje się do niczego więcej niż do tego, że uzgodniona kara zostanie zawarta w skierowanym do sądu wniosku o wydanie wyroku bez przeprowadzenia rozprawy. W szczególności prokurator nie składa żadnych zapewnień co do ewentualnych przyszłych postępowań w przedmiocie wyroku łącznego. Nie sposób też mówić o jakichś gwarancjach czy

też obietnicach ze strony sądu rozpoznającego wniosek z art. 335 § 1 k.p.k. Sąd bowiem albo wniosek uwzględni i wymierza zaproponowaną tam karę, albo rozpoznaje sprawę na zasadach ogólnych.

Wymaga podkreślenia, że opisane powyżej fałszywe założenie, jakoby na etapie tzw. dobrowolnego poddania się karze, kiedy to na podstawie art. 335 § 1 i art. 343 § 2 pkt 2 k.p.k. zawieszono karę przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności, państwo w rzeczywistości zobowiązywało się wobec sprawcy, że ten będzie odbywał karę w warunkach wolnościowych, stanowi oś formułowanych przez sąd pytający zarzutów niekonstytucyjności. Sąd pytający bowiem, stawiając zarzut naruszenia zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji) i uchybienia sprawiedliwości proceduralnej (art. 45 ust. 1 Konstytucji), podnosi, że kwestionowany art. 89 § 1 k.k. nie daje możliwości wypełnienia przyjętych przez państwo zobowiązań co do warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności.

Ponadto należy zauważyć, że brak jest podstaw do rozciągania dobrodziejstwa wynikającego z art. 335 i art. 343 k.p.k. na inne postępowania niż to, w którym doszło do tzw. dobrowolnego poddania się karze. Dobrodziejstwo to ściśle się bowiem wiąże z tym konkretnym postępowaniem, które zakończyło się w sposób konsensualny. Oskarżony, decydując się na tzw. dobrowolne poddanie się karze i przyczyniając się do odformalizowanego i szybkiego zakończenia danej sprawy karnej, ma szereg korzyści bezpośrednio związanych właśnie z tą sprawą. Po pierwsze, zyskuje możliwość korzystniejszego wymiaru kary. Po drugie, unika stygmatyzacji związanej z publiczną rozprawą. Po trzecie, może uniknąć zastosowania środka zapobiegawczego. Po czwarte, zyskuje szybkie wyjaśnienie jego sytuacji prawnej (zob. Z. Brodzisz [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz on-line*, red. J. Skorupka, wyd. 17/2015, komentarz do art. 335, teza 2). Niezasadne jest oczekiwanie, aby oskarżony jeszcze dodatkowo zyskiwał korzyści na przyszłość, odnoszące się do innych postępowań.

W szczególności krytycznie należy się odnieść do tych z postulowanych przez sąd pytający korzyści na przyszłość, które miałyby polegać na zagwarantowaniu oskarżonemu swoistego immunitetu, gwarantującego wolność od kary łącznej bezwzględnie pozbawienia wolności w sytuacji, gdy kara ta miałaby obejmować uzgodnioną z prokuratorem jednostkową karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Sąd pytający zdaje się tu zapominać, że wymiar kary

łącznej w wyroku łącznym determinowany jest nie tylko przez uzgodnioną z prokuratorem jednostkową karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, lecz również przez inne kary podlegające łączeniu. Nie sposób przy tym nie zauważyć, że mogą to być kary bezwzględnego pozbawienia wolności, silnie przemawiające za orzeczeniem bezwzględnego pozbawienia wolności jako kary łącznej. Za nieporozumienie należy więc uznać krytykę ze strony sądu pytającego „niemożności utrzymania warunkowego zawieszenia kary w przypadku wydania wyroku łącznego”. Tego typu argumentację trzeba zakwalifikować jako oczywiście bezzasadną.

6. Za wysoce niejasne, a przez to nienadające się do podjęcia polemiki, uznać należy zarzuty sądu pytającego oparte na art. 175 i art. 178 Konstytucji. W tym zakresie w pytaniu prawnym wywodzi się bowiem: „[...] osoba składająca wniosek o wyrok łączny znajdująca się w takiej sytuacji procesowej jak rozpoznawana przed tut. Sądem pomimo zadeklarowanego środka oskarżonego, w zasadzie jej udział ma charakter całkowicie bierny. Co więcej orzekający Sąd pomimo zagwarantowanego mu prawa do swobody wymierzenia kar odnajduje się w położeniu wymierzenia jedynie kary bezwzględnie orzeczonej”. Ponadto sąd pytający także i w tym wątku argumentacyjnym opiera się na fałszywym założeniu o rzekomych zobowiązaniach prokuratury wobec oskarżonego na przyszłość.

7. Poczynione rozważania, wskazujące na liczne wadliwości pytania prawnego o zróżnicowanym charakterze, jak również na niespełnienie przesłanki funkcjonalnej, przemawiają za koniecznością **umorzenia niniejszego postępowania** ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK).

8. Na koniec wypada zauważyć, że 12 marca 2015 r. Prezydent RP podpisał ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Mocą tej ustawy, a ściślej jej art. 1 pkt 50, nadaje się następujące nowe brzmienie kwestionowanemu w niniejszym postępowaniu art. 89 § 1 k.k.: „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli sprawca w czasie popełnienia każdego z tych przestępstw nie był

skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające do osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa”. Artykuł 89 § 1 k.k. w przytoczonym nowym brzmieniu nie będzie miał zastosowania w sprawie zawisłej przed sądem pytającym, gdyż zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy nowelizującej: „Przepisów rozdziału IX [a więc m.in. art. 89 § 1 – uwaga własna] ustawy, o której mowa w art. 1 [kodeksu karnego – uwaga własna], w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, chyba że zachodzi potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy”. Niezależnie od tej regulacji nowe ujęcie art. 89 § 1 k.k., pozwalające na warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym roku, jako mniej korzystne dla sprawcy niż ujęcie poprzednie – w myśl reguły intertemporalnej wyrażonej w art. 4 § 1 k.k. („Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy”) – nie mogłoby mieć zastosowania w sprawie zawisłej przed sądem pytającym.

MARSZAŁEK SEJMU

Radosław Sikorski